

Sygn. akt III AUa 66/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 czerwca 2016 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Robert Kuczyński

Sędziowie: SSA Irena Różańska-Dorosz (spr.)

SSO del. Izabela Głowacka-Damaszko

Protokolant: Robert Purchalak

po rozpoznaniu w dniu 30 czerwca 2016 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku **J. Z.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.**

o emeryturę

na skutek apelacji J. Z.

od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 9 listopada 2015 r. sygn. akt V U 2004/15

I. oddala apelację;

II. zasądza od wnioskodawcy na rzecz strony pozwanej 135 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 17 czerwca 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił wnioskodawcy J. Z. prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych uznając, że nie wykazał on 15-letniego stażu pracy w takich warunkach.

Wyrokiem z dnia 9 listopada 2015 r. Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Opolu oddalił odwołanie i zasądził od wnioskodawcy na rzecz strony pozwanej 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd pierwszej instancji wydał w oparciu o następująco ustalony stan faktyczny:

Wnioskodawca J. Z., urodzony (...), w dniu 22 maja 2015 r. złożył wniosek o przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych. We wniosku złożył oświadczenie, iż jest członkiem OFE. Wnioskodawca wniósł o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym za pośrednictwem ZUS na dochody budżetu państwa. Do wniosku dołączył dokumenty potwierdzające, iż na dzień 1

stycznia 1999 r. legitymuje się łącznym okresem ubezpieczeniowym wynoszącym ponad 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych.

Pracodawca PPHU (...) w O. w świadectwie pracy z dnia 1 grudnia 2008 r. w pkt 9 wskazał, iż wnioskodawca będąc zatrudniony na stanowisku kierownika działu przygotowania produkcji oraz dyrektora ds. technicznych wykonywał prace związane z wykonywaniem robót wodnokanalizacyjnych oraz budową rurociągów w głębokich wykopach, co jest pracą w szczególnych warunkach. Natomiast w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach wskazano, iż wnioskodawca zajmował stanowisko kierownika działu przygotowania produkcji od dnia 1 maja 1993 r. do 31 października 1997 r. a następnie stanowisko dyrektora d/s technicznych od 1 listopada 1997 r. do 30 listopada 2008 r. i wykonywał prace, które zostały wymienione w wykazie A działu V pod poz. 1 jako roboty wodnokanalizacyjne oraz budowa rurociągów w głębokich wykopach oraz działu XIV pod poz. 24 jako kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na wydziałach i oddziałach, w których wykonywane są prace wymienione w wykazie.

Zaskarżoną decyzją z dnia 17 czerwca 2015 r. organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury wskazując, iż nie udowodnił on wymaganego co najmniej 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Organ rentowy wskazał, iż wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999 r. udowodnił ogólny staż pracy wynoszący 30 lat, 3 miesiące i 11 dni. Nie udowodnił natomiast żadnego okresu pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze. Przy ustalaniu 15 letniego okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach organ rentowy nie uwzględnił wnioskodawcy okresu zatrudniania od 24 czerwca 1971 r. do 14 marca 1974 r. w Wojewódzkim Zakładzie (...) w O. i od 15 marca 1974 r. do 30 kwietnia 1993 r. w Przedsiębiorstwie (...) (...) z uwagi na to, iż nie przedstawił świadectw potwierdzających wykonywanie pracy w szczególnych warunkach oraz od 1 maja 1993 r. do 31 października 1997 r. w PPHU (...) ze względu na brak informacji czy kierownik wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przy stanowiskach robotniczych wymienionych w wykazie.

W okresie od 15 marca 1974 r. do 30 kwietnia 1993 r. w czasie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) (...) wnioskodawca zajmował następujące stanowiska:

- od 15 marca 1974 r. do 14 września 1974 r. - majstra w dziale technicznym,
- od 15 września 1975 r. do 31 lipca 1979 r. - starszego inspektora d.s. technicznych w dziale przygotowania produkcji,
- od 1 sierpnia 1979 r. do 30 września 1983 r. - specjalisty d.s. przygotowania produkcji,
- od 1 października 1983 r. do 31 stycznia 1991 r. - majstra budowy wodociągów, został przeniesiony na to stanowisko na własną prośbę do pracy wykonawczej w celu uzyskania uprawnień budowlanych,
- od 1 lutego 1991 r. do 30 kwietnia 1993 r. - zastępcy kierownika działu przygotowawczego produkcji w ww. zakładzie pracy.
- od 1 maja 1993 r. do 31 października 1997 r. - kierownika działu przygotowania produkcji,
- od dnia 1 listopada 1997 r. do 30 listopada 2008 r. - dyrektora d.s. technicznych.

Wnioskodawca będąc zatrudniony na stanowisku dyrektora ds. technicznych zajmował się sporządzaniem kosztorysów ofertowych, powykonawczych, sporządzaniem ofert przetargowych, przyjmowaniem dokumentacji od inwestorów, sporządzaniem protokołów odbioru robót i wystawianiem faktur, sporządzaniem zapotrzebowań materiałowych budowy, zlecaniem usług i robót drogowych i elektrycznych podwykonawcom, sporządzeniem umów na przyjęcie do realizacji robót, sporządzaniem operatów powykonawczych budów, pozyskiwaniem robót dla przedsiębiorstwa na podstawie ogłoszeń zamieszczanych w Biuletynie Zamówień Publicznych, prowadzeniem bieżącej korespondencji dot. działu technicznego, archiwizacją dokumentów działu technicznego, prowadzeniem promocji dotyczącej działalności firmy, przygotowaniem zleconych zadań i robót do realizacji poprzez zorganizowanie zaplecza budowy, sporządzenie zapotrzebowania na personalną obsadę budowy, sprzęt i elektronarzędzia,

sporządzanie harmonogramu dostaw materiałów, przeprowadzenie szkolenia stanowiskowego pracowników w zakresie BHP, przyjęciem placu budowy, prowadzeniem dzienników budowy, przyjmowaniem dostaw materiałowych, zapewnieniem dozoru nad realizacją robót, sporządzeniem obmiarów wykonywanych robót, sporządzaniem protokołów odbioru technicznego oraz dbaniem o dobre imię Przedsiębiorstwa.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie wnioskodawcy nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd ten, przytaczając przepisy art. 184, art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j.: Dz.U.2015.748. ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U.1983.8.43 ze zm.) wskazał, że sporną kwestią, wymagającą ustalenia było to, czy wnioskodawca posiadał 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Sąd pierwszej instancji podał, że ustalając stan faktyczny w sprawie oparł się przede wszystkim na dokumentach zgromadzonych w aktach osobowych wnioskodawcy - szczególnie umowach o pracę, zakresach czynności i angażach. Według tego Sądu dokumenty te obiektywnie i jednoznacznie wskazują na charakter pracy wnioskodawcy w okresie jego zatrudnienia w Wojewódzkim Zakładzie (...) w O., w Przedsiębiorstwie (...) (...) z i w PPHU (...) w O..

W ocenie Sądu prawidłowo organ rentowy uznał, że J. Z. nie wykazał wymaganych co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Za wykonywaną w takich warunkach nie można, zdaniem Sądu pierwszej instancji, uznać jego pracy obejmującej okres od 15 marca 1974 r. 30 kwietnia 1993 r., kiedy to był on zatrudniony stanowiskach majstra w dziale technicznym, starszego inspektora d.s. technicznych w dziale przygotowania produkcji, specjalisty ds. przygotowania produkcji, bowiem są to stanowiska na których wykonywana jest głównie praca umysłowa. Nie można zatem przyjąć, iż praca na tych stanowiskach wiązała się z dokonywaniem stale i w pełnym wymiarze czasu prac przy robotach wodnokanalizacyjnych oraz przy budowach rurociągów w głębokich wykopach. Postępowanie sądowe nie wykazało także, by praca na tych stanowiskach była związana z kontrolą międzyoperacyjną, kontrolą jakości produkcji i usług oraz dozorem inżynieryjno-technicznym na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Sam wnioskodawca zeznał, iż będąc zatrudniony na stanowisku specjalisty zajmował się m.in. planowaniem budów i sprawdzaniem ich wyceny. Ponadto sam podkreślił, iż w ramach swoich obowiązków w ramach zatrudnienia na stanowiskach starszego inspektora d.s. technicznych oraz specjalisty ds. przygotowania udawał się na budowy w celu kontroli ich sprawności oraz efektywności. Z powyższego jednoznacznie wynika, że nie przebywał on na nich stale, lecz zaledwie część godzin swojej pracy. Dokonywanie kontroli było jednym z wielu obowiązków wnioskodawcy. Przede wszystkim zajmował się on sporządzaniem dokumentacji w celu przygotowania realizacji danej budowy. Ponadto w ocenie Sądu Okręgowego brak jest także podstaw do uznania za pracę w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia wnioskodawcy na stanowisku zastępcy kierownika działu przygotowania produkcji w ww. zakładzie pracy. Także i to stanowisko jest związane z pracą umysłową.

Z dniem 1 maja 1993 r. J. Z. został zatrudniony na stanowisku kierownika działu przygotowania produkcji w PPUH (...), a następnie od dnia 1 listopada 1997 r. zajmował stanowisko dyrektora d.s. technicznych. Jak wynika z zakresu czynności wnioskodawca zajmował się głównie pracami administracyjno-porządkowymi. Był odpowiedzialny za sprawną organizację budowy oraz pracy zatrudnieniowych na nich pracowników. Była to zatem praca, która nie mieści się pod pojęciem robót wodnokanalizacyjnych oraz budów rurociągów w głębokich wykopach, a także pod pojęciem kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozoru inżynieryjno-technicznego na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Powszechnie wiadomo, iż praca kierownika działu przygotowawczego podobnie jak praca dyrektora ds. technicznych jest pracą umysłową. Na takim stanowisku pracownik zajmuje się przede wszystkim przygotowaniem odpowiedniej dokumentacji, która jest niezbędna dla realizacji danej budowy. Nie jest to praca fizyczna, która byłaby związana z typowymi pracami na budowie. Można uznać, iż praca kierownika i dyrektora zawiera porównywalny zakres obowiązków.

W tym miejscu należy zaznaczyć, iż nawet gdyby hipotetycznie przyjąć, iż praca na stanowisku majstra budowy wodociągów od 15 marca 1974 r. do 15 września 1975 r. i od 1 października 1983 r. do 1 lutego 1991 r. w Przedsiębiorstwie (...) (...) była pracą w szczególnych warunkach, to jest to zaledwie okres 8 lat i 10 miesięcy. Istotne jest nadto, że praca przy układaniu wodociągów - co było przedmiotem działalności zarówno Przedsiębiorstwa

(...) (...) w O., jak też Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Usługowego-Handlowego (...) w O. nie zawsze jest pracą w szczególnych warunkach, bowiem zgodnie z wykazem zawartym w załączniku A, działu V pkt 1 do ww. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. musiałaby być to praca w głębokich wykopach. Sądowi z urzędu wiadomo, że rurociągi układane są również na głębokościach nie spełniających tego kryterium. Nie zawsze zatem zatrudnienie pracowników wykonujących te prace może być uznane za zatrudnienie w warunkach szczególnych. Tym samym okres sprawowania nadzoru nad tymi pracownikami nie może być uznany za prace w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy wskazał przy tym, że warunkiem zakwalifikowania określonych prac jako prac wymienionych w dziale XIV poz. 24 w wykazie A - kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżyniersko-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie - jest to, aby ubezpieczony bezpośrednio wykonywał czynności dozoru, przy czym prace te muszą być wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie (tj. prace w warunkach szczególnych). Praca określona w dziale XIV poz. 24 wykazu A, nie musi polegać na stałym przebywaniu w szkodliwych warunkach. Istotne jest jednak, by dozór był wykonywany bezpośrednio, tzn. by czynności te polegały na bezpośrednim strzeżeniu prawidłowego toku pracy i bezpieczeństwa podległych pracowników (por. uzasadnienie wyroku SN z dnia 24 września 2009 r., II UK 31/09, LEX nr 559949). Sąd przyjął, że z całokształtu zebranego w sprawie materiału wynika, że wnioskodawca był przede wszystkim odpowiedzialny za organizację powierzonego jego kierownictwu działu. Analiza zakresów czynności wnioskodawcy wskazuje, że jego obowiązki polegały na organizacji pracy działu, sprawowaniu funkcji administracyjnych oraz sprawowaniu nadzoru. Sąd ocenił, że takie zadania jak np. sporządzaniem kosztorysów ofertowych, powykonawczych, sporządzaniem ofert przetargowych, przyjmowaniem dokumentacji od inwestorów, sporządzaniem protokołów odbioru robót i wystawianiem faktur, sporządzaniem zapotrzebowań materiałowych budowy, zlecaniem usług i robót drogowych i elektrycznych podwykonawcom, sporządzeniem umów na przyjęcie do realizacji robót, sporządzaniem operatów powykonawczych budów nie spełnia wymogów dotyczących sprawowania kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozoru inżyniersko-technicznego. W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że w świetle zebranego w sprawie materiału oraz powyższych rozważań, sprawowanie kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji - o ile takie dział kierowany przez wnioskodawcę rzeczywiście realizował oraz dozoru inżyniersko-technicznego stanowiło tylko jedno z wielu jego zadań, bowiem podstawowym obowiązkiem była przede wszystkim, wynikająca z istoty sprawowanej funkcji kierownika, funkcja organizacyjna i administracyjna działu. Mając na uwadze tak szeroki zakres uprawnień i obowiązków (szczegółowo umówionych w części ustaleń faktycznych) - nie można uznać, że stale i w pełnym zakresie wnioskodawca wykonywał prace ujęte w wykazie A, dziale XIV, poz. 24 będącym załącznikiem nr 1 do rozporządzenia RM z 7 lutego 1983 r.

Mając c powyższe Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca nie udokumentował legitymowania się 15-letnim okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3, art. 99 k.p.c w zw. z § 11 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w/s opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490 ze zm.).

Apelację od powyższego orzeczenia wywiódł wnioskodawca, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając mu:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 184 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U.2009.153.1227) poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, iż wnioskodawca nie spełnia warunków do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach,
2. naruszenie przepisów prawa materialnego, a to § 2 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze poprzez jego błędną wykładnię wyrażającą się w przyjęciu, iż niemożliwym jest uznanie, że praca wykonywana była w warunkach szczególnych w sytuacji, gdy nie znajduje to potwierdzenia w dokumentach pracowniczych, nawet

uwzględniając fakt, iż akta osobowe w spornych latach były prowadzone niedbale i nie zawsze potwierdzały stan faktyczny,

3. naruszenie przepisów prawa procesowego tj. art. 233 k.p.c. poprzez dokonanie oceny dowodów w sposób dowolny, niewszechstronny oraz niezgodny z zasadami doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania poprzez uznanie przez Sąd I instancji, iż:

- brak świadectw wykonywania pracy w szczególnych warunkach negatywnie kształtuje i przekreśla możliwość wykonywania pracy przez wnioskodawcę w spornym okresie w szczególnych warunkach,

- świadectwo pracy z (...) sp. z o.o. S.K.A. będącego następcą prawnym PPUH (...) J. O. nie świadczą o wykonywaniu przez wnioskodawcę pracy w szczególnych warunkach w czasie zatrudnienia w powyższym zakładzie pracy,

- zeznania świadków B. K., J. S. i J. O., korespondujące z zeznaniami wnioskodawcy nie są wystarczające, by uznać, że wnioskodawca wykonywał pracę w warunkach szczególnych w czasie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) (...),

- zeznania świadka J. O., korespondujące z zeznaniami wnioskodawcy nie są wystarczające, by uznać, że wnioskodawca wykonywał pracę w warunkach szczególnych w czasie zatrudnienia PPUH (...).

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości oraz przyznanie mu prawa do emerytury w obniżonym wieku, ewentualnie o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, w każdym przypadku zasądzenie od strony pozwanej na jego rzecz kosztów postępowania za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawcy nie jest zasadna, a poniesione w niej zarzuty naruszenia prawa procesowego oraz materialnego są chybione. Sąd pierwszej instancji ustalił prawidłowy stan faktyczny i przeprowadził w sprawie prawidłowe oraz wszechstronne postępowanie dowodowe, a w konsekwencji wydał słuszny wyrok. Sąd Apelacyjny w pełni przychylił się do powyższych ustaleń oraz dokonanej przez Sąd Okręgowy wykładni przepisów.

Przedmiotem sporu między stronami było, czy wnioskodawca spełnia kumulatywne przesłanki warunkujące nabycie prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j.: Dz.U.2016.887), w szczególności przesłankę 15-letniego okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych.

We wskazanym powyżej zakresie Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c. Nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej, które mogłyby uzasadnić ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. Zarzuty podniesione w apelacji przez wnioskodawcę sprowadzają się w istocie do kwestionowania dokonanej przez Sąd I instancji oceny zgromadzonych w sprawie dowodów. Zarzutów tych nie można jednak było uznać za uzasadnione. Przepis art. 233 § 1 k.p.c. przyznaje sądowi swobodę w ocenie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a zarzut naruszenia tego uprawnienia tylko wówczas można uznać za usprawiedliwiony, jeśli sąd zaprezentuje rozumowanie sprzeczne z regułami logiki, z zasadami wiedzy bądź z doświadczeniem życiowym. Należy przy tym mieć na względzie, że w granicach swobodnej oceny dowodów sąd zobowiązany jest również do przeprowadzenia selekcji dowodów, tj. dokonania wyboru tych, na których się oparł i ewentualnego odrzucenia innych, którym odmówił wiarygodności. Ponadto, jeżeli z określonego materiału dowodowego Sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena Sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, chociażby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne (por. postanowienie SN z dnia 10 stycznia 2002 r., II CKN 572/99, wyroku SN z dnia 27 września 2002 r., sygn. II CKN 817/00).

Wnioskodawca ubiegał się o prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (t.j.: Dz.U.2016.887). Przepis ten stanowi m.in. że prawo do emerytury jest uzależnione od udowodnienia okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat dla mężczyzn. Przepisami tymi są przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w/s wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U.1983.8.43 ze zm.), które zachowało moc obowiązującą (por. uchwałę z 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01, OSNP 2002/10/234). Przepis § 4 rozporządzenia stanowi, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A nabywa prawo do emerytury jeżeli spełnia następujące warunki: osiągnął wiek wynoszący 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn, ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w przedmiotowym rozporządzeniu są jedynie te okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy (§ 2 ust. 1).

W załączniku do powołanego rozporządzenia stanowiącym wykaz A zatytułowanym „Prace w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego”, w dziale XIV - „Prace różne” pod pozycją 24 wymieniono „kontrolę międzyoperacyjną, kontrolę jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie”.

Spór w sprawie dotyczył oceny, czy zatrudnienie wykonywane przez ubezpieczonego na rzecz Wojewódzkiego Zakładu (...) w O., Przedsiębiorstwa (...) (...) w O. i PPHU (...) w O. było pracą odpowiadającą wymaganiom ww. regulacji, tj. kontroli międzyoperacyjnej lub dozoru inżynieryjno-technicznego i uprawniającą do wcześniejszej emerytury w sytuacji, gdy skarżący nadzorował prace podległych mu pracowników wykonujących bezpośrednio prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A jako załączniku do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. (chodzi o prace „w budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych” w szczególności o roboty wodnokanalizacyjne oraz budowę rurociągów w głębokich wykopach).

Z wyżej przytoczonych ustaleń faktycznych wynika bowiem, że wnioskodawca będąc zatrudniony w każdym z ww. zakładów pracy nadzorował m. in. robotników budowlanych wykonujących stale prace pomocnicze lub inne w głębokich wykopach, czy monterów instalacji sanitarnych, lecz jak wyżej wskazano nadzoru tego nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy i nie może być zatem utożsamiany z dozorem wymienionym w dziale XIV poz. 24 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Słusznie wskazał Sąd I instancji, że jedynie okres pracy na stanowisku majstra budowy wodociągów od 15 marca 1974 r. do 15 września 1975 r. i od 1 października 1983 r. do 1 lutego 1991 r. w

Przedsiębiorstwie (...) (...) w O. może być zaliczony do okresu pracy w szczególnych warunkach, ale jest to okres nie wystarczający do przyznania wnioskodawcy prawa do wcześniejszej emerytury, gdyż wynosi jedynie 8 lat i 10 miesięcy.

W tym miejscu należy wskazać, że sposób kwalifikowania określonych czynności pracowniczych jako prac wymienionych w dziale XIV pod pozycją 24 wykazu A był wielokrotnie analizowany w orzecznictwie sądowym. W dotychczasowej judykaturze podkreśla się jednolicie, że objęcie nadzorem lub kontrolą, o których mowa w punkcie 24 działu XIV wykazu A, także innych prac niż wymienione w tym wykazie, nie wyłącza zakwalifikowania samego nadzoru lub kontroli jako pracy w szczególnych warunkach, jeżeli te inne (podlegające dozorowi lub kontroli) prace nie są na danym oddziale lub wydziale podstawowe. Natomiast w sytuacji, gdy dozór inżynieryjno-techniczny jest pracą w szczególnych warunkach i praca polegająca na dozorze była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, nie ma potrzeby ustalania, ile czasu ubezpieczony poświęcał na bezpośredni nadzór nad pracownikami, a ile na inne czynności, które również były związane z tym dozorem. Osoba wykonująca dozór inżynieryjno-techniczny nad pracami wykonywanymi w warunkach zagrażających bezpieczeństwu nie musi bowiem stale przebywać na stanowiskach, gdzie jest wykonywana praca, a w zakresie jej obowiązków musi być przewidziane sporządzanie dokumentacji, planów organizacyjnych i innych czynności.

Jednocześnie jednak w utrwalonym orzecznictwie zwraca się uwagę, że zachodzi potrzeba odróżnienia czynności administracyjno-biurowych ściśle związanych ze sprawowanym dozorem inżynieryjno-technicznym od czynności, które nie pozostają w żadnym związku z tym dozorem i stanowią dodatkowe obowiązki. Czym innym jest bowiem wykonywanie czynności administracyjnych nierozdzielnie związanych ze sprawowaniem dozoru inżynieryjno-technicznego, a czym innym wykonywanie w ramach zakresu obowiązków służbowych również innych czynności, niemających związku z wykonywaniem bezpośredniego dozoru nad procesem produkcji. Wówczas, gdy wykonywanie takich pozostałych czynności w ramach zakresu obowiązków na danym stanowisku pracy uniemożliwia sprawowanie dozoru stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, nie jest możliwe zaliczenie takiego okresu zatrudnienia do pracy w szczególnych warunkach (por. wyrok SN z dnia 5 października 2011 r., II UK 48/11).

Z tego właśnie względu nie można uznać za pracę wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu w szczególnych warunkach czynności wykonywanych przez ubezpieczonego, który - będąc zatrudnionym na stanowiskach majstra w dziale technicznym, starszego inspektora d.s. technicznych w dziale przygotowania produkcji, specjalisty d.s. przygotowania produkcji, majstra budowy wodociągów, zastępcy kierownika działu przygotowawczego produkcji, kierownika działu przygotowania produkcji i dyrektora d.s. technicznych wykonywał także inne obowiązki niezwiązane ściśle z tym dozorem np. sporządzał kosztorysy ofertowe, powykonawcze, sporządzał oferty przetargowe, przyjmował dokumentację od inwestorów, sporządzał protokoły odbioru robót i wystawiał faktur, sporządzał zapotrzebowanie na materiały budowlane, zlecał usługi i roboty drogowe i elektryczne podwykonawcom, sporządzał umowy na przyjęcie do realizacji robót, sporządzał operaty powykonawcze budów, co szeroko i dokładnie wskazał Sąd pierwszej instancji, wobec czego nie ma potrzeby powtarzania tych kwestii. Co więcej nadzorował również podległych sobie majstrów i brygadzystów, którzy to sprawowali bezpośrednią kontrolę nad pracami wymienionymi wykazie.

Okoliczności faktyczne ustalone w rozpoznawanej sprawie nie pozwalają zatem uznać dozoru wykonywanego przez wnioskodawcę w spornym okresie za pracę, która by odpowiadała nadzorowi i kontroli, o których jest mowa w ww. regulacjach. Czynności wykonywane przez wnioskodawcę nie były tylko i wyłącznie ściśle związane ze sprawowanym dozorem nad pracami związanymi z wykonywaniem robót wodnokanalizacyjnych oraz budową rurociągów w głębokich wykopach, gdyż skarżący wykonywał zwierzchni nadzór kierowniczy nad prawidłową organizacją pracy i funkcjonowaniem powierzonych mu budów czy też całego działu produkcji. Niewątpliwie była to inna rodzajowo praca niż stale i w pełnym wymiarze czasu sprawowanie dozoru, polegającego na bezpośrednim strzeżeniu prawidłowego toku produkcji i bezpieczeństwa zatrudnionych przy niej pracowników i innych osób.

Powoływanie się przez skarżącego na świadectwo pracy w szczególnych warunkach, w którym były pracodawca zaświadczył, że ubezpieczony będąc zatrudnionym początkowo na stanowisku kierownika działu przygotowania produkcji, a następnie na stanowisku dyrektora ds. technicznych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace związane z bezpośrednią kontrolą, nadzorowaniem i dozorem inżynieryjno-technicznym nad robotami wodnokanalizacyjnymi oraz budową rurociągów w głębokich wykopach również nie przesądza o uznaniu jego pracy za pracę w szczególnych warunkach, bowiem ten dokument nie jest wiążącym dowodem w postępowaniu o ustalenie prawa do emerytury. Świadectwo pracy jest bowiem dokumentem prywatnym w rozumieniu art. 245 k.p.c., który stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Jak każdy dokument prywatny tu świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych podlega ocenie Sądu zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.). W sytuacji, gdy z zachowanych w sprawie dokumentów, w szczególności z bardzo szczegółowo określonego zakresu obowiązków wnioskodawcy wynikają okoliczności przeciwne świadectwo to samo w sobie nie stanowi wiarygodnego dowodu, na którym można oprzeć ustalenia o wykonywaniu przez odwołującego się zatrudnienia w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny ponownie przeanalizował dokumenty z przebiegu zatrudnienia wnioskodawcy oraz zeznania świadków i wyjaśnienia samego wnioskodawcy złożone przed Sądem pierwszej instancji i stwierdził, że ocena Sądu Okręgowego jest w pełni prawidłowa, ponieważ w okolicznościach sprawy nie można przyjąć, że ubezpieczony wykonywał prace w warunkach szczególnych na stanowiskach kierowniczych związanych z bezpośrednim nadzorem nad pracownikami wykonującymi prace wymienione w wykazie.

Mając to na uwadze Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację wnioskodawcy jako bezzasadną.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego oparto na treści art. 98 k.p.c. oraz § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w/s opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490. ze zm.).

SSA Irena Różańska-Dorosz SSA Robert Kuczyński SSO del. Izabela Głowacka-Damaszko